

2021_SV_00504: Schriftelijke vraag van raadslid Mieke Bouve: Lerarentekort

Bevoegde schepen: Elke Decruynaere

Raadslid(-leden): Mieke Bouve - Open Vld

Toelichting

De kranten stonden er vol van: ‘Lerarentekort verdrievoudigd’, ‘Belangrijke job, maar niemand wil hem doen’, enz. Het tekort aan leerkrachten wordt helaas elk jaar groter. Bij de VDAB stonden er begin september voor het secundair onderwijs bijna 3 keer zoveel vacatures open als het jaar voordien, voor het kleuter- en lager onderwijs ging het om een verdubbeling.

Het lerarentekort is deels te verklaren door de grote uitstroom bij startende leerkrachten. In het secundair onderwijs blijkt volgens de meest recente cijfers 18,6% van de leerkrachten er binnen de vijf jaar de brui aan te geven.

Vraag

1. Hoeveel openstaande vacatures had men begin september in het stedelijk kleuter-, lager- en middelbaar onderwijs?
2. Hoeveel daarvan geraakten niet tijdig ingevuld?
3. Hoe verhoudt het aantal openstaande vacatures bij het begin van het schooljaar zich tot de vorige jaren?
4. Is de door de VDAB gemelde tendens ook in het stedelijk onderwijs van toepassing?
5. Hoe is het gesteld met de uitstroom van startende leerkrachten, welk percentage is na 5 jaar niet meer werkzaam in het stedelijk onderwijs?

Antwoord

Vraag 1, 2, 3 en 4 worden in onderstaand overzicht beantwoord. Hieronder gaan we achtereenvolgens in op de situatie in het kleuteronderwijs, het lager onderwijs en tenslotte het secundair onderwijs.

In het stedelijk **kleuter**onderwijs waren er aan het begin van de zomervakantie, na de toewijzing van de lesopdrachten aan leerkrachten per school, nog 39 openstaande opdrachten (zowel voltijdse als deeltijdse opdrachten). Tijdens de zomermaanden wisselde dit aantal nog wat omwille van leerkrachten die ziek uitvielen of die toen pas beslisten om een verlofstelsel op te nemen. Begin september stonden er nog 6 vacatures open voor een langere vervangingsopdracht (*les*: meer dan 10 dagen), die in de loop van de maand ingevuld konden worden.

Voor de korte vervangingsopdrachten (*les*: van maximum 10 dagen) liep het iets moeilijker: begin september waren 3 vacatures slechts gedeeltelijk ingevuld, voor 6 korte vervangingsopdrachten werd er nog geen kandidaat gevonden.

Terwijl het Stedelijk Onderwijs vorige schooljaar regelmatig door kleuteronderwijzers werd gecontacteerd met de vraag of er nog korte opdrachten open stonden, waren er dit schooljaar amper kandidaten om korte vervangingsopdrachten in te vullen. Dit ondanks het gegeven dat er binnen het Stedelijk Onderwijs Gent geen significante stijging is van het aantal vacatures voor kleuteronderwijzer.

In het **lager** onderwijs waren er aan het begin van de zomervakantie, na de toewijzing van de lesopdrachten aan leerkrachten per school, nog 85 openstaande opdrachten (zowel voltijdse als deeltijdse opdrachten). Ook hier waren er tijdens de zomermaanden nog schommelingen in dit aantal, omwille van leerkrachten die ziek uitvielen of die toen pas beslisten om een verlofstelsel op te nemen. Begin september waren er voor wat betreft de langere vervangingsopdrachten (*lees*: meer dan 10 dagen) 3 vacatures die slechts gedeeltelijk ingevuld konden worden, 9 vacatures raakten in de loop van de maand september ingevuld en 3 vacatures raakten nog niet ingevuld.

Al in de eerste weken van september waren er geen onderwijzers meer beschikbaar voor verschillende langdurige opdrachten. 3 vacatures, waaronder een vacature voor klasleerkracht en co-teacher voor het ganse schooljaar, konden nog niet ingevuld worden. Andere vacatures werden al ingevuld door kandidaten met een diploma 'andere' (= kandidaten die beschikken over ten minste een bachelorsdiploma). Deze kandidaten komen, cf. de Vlaamse personeelsregelgeving, pas in aanmerking als er geen geschikte kandidaten meer beschikbaar zijn met een vereist of voldoende geacht bekwaamheidsbewijs. Voor 4 korte vervangingsopdrachten (*lees*: van maximum 10 dagen), waren geen kandidaten.

In het buitengewoon basisonderwijs waren er ook 3 vacatures langere vervangingen die slechts gedeeltelijk ingevuld geraakten.

- Er is geen significante stijging merkbaar in vacatures voor kleuteronderwijzer binnen het Stedelijk Onderwijs Gent.
- Vanuit de scholen wordt gesignaleerd dat er merkbaar minder beschikbare kleuteronderwijzers én onderwijzers zijn op de arbeidsmarkt, waardoor het invullen van vacatures voor het lager onderwijs dit schooljaar beduidend moeizamer verloopt dan vorige schooljaren.
- Zeker voor korte vervangingsopdrachten in het basisonderwijs is het vinden van een geschikte kandidaat heel moeilijk geworden. Scholen trachten dergelijke korte aanwezigheden in het team op te vangen, wat de druk op het team opnieuw verhoogt.

Scholen zijn genoodzaakt om creatief na te denken over het opvangen van de afwezigheid van de leerkracht. Vb. Een afwezige juf van het 5de leerjaar (20/24) wordt voorlopig voor slechts gedeeltelijk vervangen door een kandidaat die een deel van de vakken kan overnemen, de overige uren worden – in afwachting van een vervanger – zo goed mogelijk opgevangen door het aanwezige leerkrachtenteam. Maar dit verhoogt opnieuw de druk op de scholenteams.

Voor het Stedelijk **Secundair** Onderwijs beschikken we wel een cijfermatige evolutie over de laatste schooljaren. Het aantal openstaande vacatures bij de start van de laatste drie schooljaren:

- September: 2019 – 85 openstaande vacatures, waarvan 70 jaaropdrachten en 15 vervangingen
- September: 2020 – 82 openstaande vacatures, waarvan 67 jaaropdrachten en 15 vervangingen
- September: 2021 – 88 openstaande vacatures, waarvan 55 jaaropdrachten en 33 vervangingen

Op dit moment staan 15 vacatures open op een totaal van ongeveer 1.300 leraars in het stedelijk secundair onderwijs.

Als we even inzoomen op de gevraagde expertise van de leerkrachten, dan stellen we op basis van de cijfers van vorig schooljaar vast dat het voornamelijk moeilijk was om leerkrachten Nederlands (17), PAV (15), Frans (11), en wiskunde (9) te vinden (op een totaal van 238 vacatures (coronajaar)).

Enkele vaststellingen:

- Op basis van de cijfers stellen we voorlopig geen echt 'negatieve' tendens van meer openstaande vacatures vast. Er zijn geen significante verschillen merkbaar met de start van vorig schooljaar.
- Net zoals vorige jaren merken we dat voornamelijk de masters wetenschappen en masters talen moeilijk in te vullen opdrachten zijn.
- In het secundair onderwijs zijn scholen genoodzaakt om ook kandidaten die (nog) niet beschikken over de vereiste pedagogische bekwaamheidsbewijzen aan te stellen.

Alvorens een antwoord te formuleren op de vijfde vraag, nl. de vraag naar het percentage leerkrachten dat binnen de vijf jaar na aanstelling uitstroomt uit het Stedelijk Onderwijs, is het belangrijk mee te geven dat de gebruikte registratiesoftware geen gegevens bevat over de reden van vertrek van leerkrachten.

De reden van vertrek kan vanuit het perspectief van de werknemer intrinsiek of extrinsiek zijn. Met extrinsiek wordt bedoeld dat de reden niet bij de werknemer zelf ligt, zoals het wegvallen van die specifieke uren, terugkomst van een collega die een verlofstelsel of andere opdracht had, Intrinsieke motivatie zou kunnen ingevuld worden door werkdruk, andere verwachtingen, nieuwe kansen, etc, ... Die nuance kunnen we in de cijfers niet maken.

Hoewel het softwaresysteem niet toelaat om een exact antwoord te kunnen bieden op het percentage leerkrachten dat binnen de vijf jaar na aanstelling vertrekt, toch zijn er een aantal cijfers die wel indicatief kunnen zijn.

Aan de hand van de leeftijd van een vertrekkende werknemer kunnen we een inschatting maken of dit binnen 5 jaar was of niet. Uiteraard is dit geen exacte berekening maar eerder een inschatting gestaafd op data.

Om tot het antwoord te komen, bekijken we drie tabellen; Tabel 1 toont het percentage uitval per leeftijdsgroep op het gehele personeelsbestand; Tabel 2 biedt het aandeel

'vertrekkers' per leeftijdsgroep; en Tabel 3 geeft een beeld van het aantal uitvallers per schooljaar.

Tabel 1: percentage per leeftijdsgroep vertrekkend op basis van de gehele werknemerspopulatie SOG

	uitval op categorie	16-17	17-18	18-19	19-20	20-21
Geboortejaren 48-55	8%	14%	8%	7%	14%	11%
55-60	12%	13%	10%	2%	4%	5%
60-65	11%	13%	13%	4%	2%	6%
65-70	13%	12%	14%	6%	5%	11%
70-75	10%	14%	11%	4%	6%	8%
75-80	14%	15%	15%	5%	6%	11%
80-85	9%	11%	14%	7%	13%	8%
85-90	14%	12%	11%	11%	16%	16%
90-95	14%	12%	11%	26%	34%	27%
95-00	0%	0%	6%	85%	70%	65%
00-05				0%	100%	67%

Uit deze tabel kunnen we voorzichtig vaststellen dat:

- sinds schooljaar 2018-2019 er een aanzienlijke vertrekkende beweging is binnen de leeftijdscategorieën geboren in de jaren '90. Daarbij moeten we wel in rekening nemen dat de hoge percentages binnen de categorie met geboortjaar in dit millennium ook deels zijn te verklaren door de kleine absolute aantallen, waardoor het vertrek van 2 & 3 collega's zich onmiddellijk in de cijfers vertaalt.
- dat het aantal vertrekkende collega's andere leeftijdscategorieën afneemt na schooljaar 2017-2018.

De tweede tabel hieronder, geeft het aandeel vertrekkende leerkrachten per leeftijdscategorie weer. Bijvoorbeeld, in het schooljaar '20-'21 hadden 6 procent van de vertrekkende leerkrachten een geboortedatum tussen 1970 en 1975.

Tabel 2: percentage van de vertrekkende personeelsleden per leeftijdsgroep op de populatie vertrekkers.

	% 15-16	16-17	17-18	18-19	19-20	20-21
Geboortejaren 48-55	2%	2%	1%	1%	1%	0%
55-60	15%	14%	9%	3%	2%	2%
60-65	13%	13%	13%	5%	2%	5%
65-70	11%	10%	12%	7%	4%	7%
70-75	10%	13%	13%	5%	5%	6%
75-80	17%	17%	15%	9%	7%	10%
80-85	11%	13%	17%	13%	15%	8%
85-90	15%	12%	12%	18%	18%	15%
90-95	5%	6%	7%	28%	27%	21%
95-00	0%	0%	0%	12%	19%	26%
00-05	0%	0%	0%	0%	1%	0%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Vermoedelijk binnen 5 jaar weg	20%	18%	19%	30%	47%	47%

De rood gemarkeerde cellen geven de leeftijdscategorieën aan waar het mogelijk zou zijn om het Stedelijk Onderwijs Gent binnen 5 jaar te verlaten.

- Ook hier zien we vanaf schooljaar 2018-2019 een flink stijging in het aantal personeelsleden dat vertrekt en relatief jong is.
- De laatste twee schooljaren is zelfs bijna de helft van de vertrekkende personeelsleden 30 jaar of jonger.
- De groen gemarkeerde cellen zijn de collega's welke het SOG vermoedelijk verlaten om met pensioen te gaan.

Tabel 3: percentage uitval op basis van de gehele werknemerspopulatie SOG

Rijlabels	Aantal personeelsleden	keert niet terug op basis voorgaand jaar	%-uitval per jaar	uitval op 5 jaar	%- uitval op 5 jaar
2014-2015	2710				
2015-2016	2711	323	12%		
2016-2017	2734	346	13%		

2017-2018	2775	336	12%		
2018-2019	2704	240	9%	970	36%
2019-2020	2846	375	14%	922	34%
2020-2021	3040	458	16%	879	32%

- Het percentage van vertrekkende personeelsleden stijgt van 12% in het schooljaar 2015-2016 naar 16% in 2020-2021.
- Op 5 schooljaren tijd is er een wijziging van het personeelsbestand van gemiddeld 34%, gerekend op de schooljaren 2018-2019 tot 2020-2021 met elk hun referentie in de periode tot 5 schooljaren terug. M.a.w. zo'n 1/3 van het personeelsbestand van het Stedelijk Onderwijs wordt op 5 jaar tijd vervangen (alle mogelijke redenen samen); 2/3 blijft binnen het SOG.

Samen met het Stedelijk Onderwijs plan ik deze data nu verder te analyseren. Ook in het licht van het recent verschenen onderzoek van de UGent rond dit thema ([Beginning teachers' professional support: A mixed methods social network study](#), 2019), is het in deze tijden van het lerarentekort belangrijk om op basis van de cijfers heel concrete en gerichte maatregelen te kunnen treffen.

Maar hoe creatief scholen hiermee ook proberen om te gaan, de situatie is voor scholen echt onhoudbaar. De vele signalen in de pers de laatste weken, zijn helaas ook voor de scholen van het stedelijk onderwijs heel herkenbaar. Directies getuigen dat de situatie zo onhoudbaar is geworden dat het lerarentekort meer en meer weegt op de kwaliteit van het onderwijs. Er is een acute nood aan structurele maatregelen en ik hoop dan ook dat de Vlaamse regering op heel korte termijn een spoeddecreet goedkeurt om dit ten gronde en op een structurele manier aan te pakken.